МАЛАНКА

Їй, Маланці великого Федя, вже далеко за сорок. Зостарілася у роботі і не бачила радості. Як мати померла, уся робота лягла на її тоді ще юні плечі. Була сильна, дебела, повногруда,— такій, здавалося, родити і годувати дітей,— але замолоду заміж не вийшла і в дівках проходила. Лице не принадне: широке та загоріле і взимі і влітку, аж чорне. На ньому навіть очей не розбереш, які вони. Ноги сильні, порепані, ніхто їх не бачив у черевиках: взимку — в чоботях, а як сніг зійде — боса. Город коло хати невеликий, та потребує праці, і вона віддрала йому рсі сили. Квітничок розвела під вікнами. Чорнобривці $ №>ому, канупер, м'ята, кручені паничі й рожі. Вранці і ввечері, ще й роса не висохне, іде Маланка в панську лозину траву рвати для корови. Рве її руками, складав у верету, а назбиравши, несе на спині стільки, що було б піввоза.

Весняними вечорами, нарравши трави, сідає іноді перепочити і послухати солов'їв. А тих солов'їв у лозині багато, співають один одного краще. Слухає, бувало, Маланка і мріє про щастя. Чомусь люди мають те щастя, а вона ні. Чому? Усі її ровесниці, що з ними В школі вчилася, повиходили заміж. Котрі вже й онуків Мають, а вона не має иікрґо і не знала чоловічої ласки, не звідала радості материнству.

"Що, коди о рийцюв з цієї лозини і покликав",— думає Малайку Та ніхто не виводить.

Лозина, зарослі в поймі річки Серету, на лівому прлогому його березі, покривають кілька гектарі" піскуватих земель. Як водилося в ті часи, це була графська власність, і навіть траву рвати тут заборонялося, але сторож лозини був далеким родичем Маланки і на її крадіжку дивився крізь пальці.

Хижаки в лозині не жили, хіба що який домашній кіт зайде поласувати мишкою, коли вдасться — й пта-шатиною. А загалом це було привілля для співучих пташок: водолюбних очеретянок, оляпок, трясогузок, і головне — солов'їв. Поетичне було місце. Особливо в травні, коли і шепіт річки з кам'янистим ложем, і співи солов'їні, і жаб'ячі концерти зливаються в могутні казкові гімни на честь весни. А ще коли місячно... Якої черствої душі трееа, щоб не розмріялася, не забажала для себе хоч трохи щастя! Бажала його для себе і Маланка. Найбільшим щастям, звичайно, вважала заміжжя. Але роки йшли, уже сивий волос, мов злодій у чужу комору, закрався в її русі коси. Та й почала втрачати надії на заміжжя і щастя.

По селах, та й по містах, заміжні жінки люблять сватати неодружених. Тим, що добре за чоловіками жи-пстьоь хочеться, щоб й І шиї попробували щастя, а тим, що невдало одружилися, здається, що самим стане легше, коли ще хтось покуштує заміжжя.

Бралися кілька разів сватати Маланку, але женихи ^омусь не йшли. Занадто якось по-чоловічому сильна була ця жінка, при всій наявності і буянні її жіночих принад. Кандидатів на чоловіків Малайці в селі було м(ало, сватання затихли надовго, здавалося, назавжди. І знову Маланка запряглася в роботу, з якої, зрештою, і не розпрягалася. Цілу весну й літо носила траву з лозини, обробляла город, варила їжу батькові й собі, а восени і взимі... Хіба мало роботи сільській жінці?

Але минула ще одна зима в житті Маланки, і настала весна, нічого не обіцяючи, коли пішла по селу чутка і дійшла до Маланки, що до Дрезнера найнявся новий форналь. Спочатку не знали, звідки він, з якого села, але скоро і це стало відомо, бо село на новини ласе. Дійшло до Маланки, що то ще парубок, хоч і немолодий, що поселився він у бараку для нежонатих, що на ім'я Іван, на прізвище Потерейко. Чи це справжнє прізвище, яке стоїть у документі, чи прізвисько, ніхто цього поки що не знав і не цікавився. Тим більше, що прізвисько підійшло до нього якнайкраще. Невисокого росту, рябий,—— це від віспи, якою хворів у дитинстві,— маленькі, круглі, як у миші, очі, гудзуватий ніс і

кульгавий. Кажуть, від народження, тому до війська не брали. Оце тільки й добра.

Скоро в селі Потерейкові додали нове прізвисько: Кривий Маньо.

Тримав у селі ятку і торгував м'ясом різник, що мав вивихнену в клубі ногу. Було ще в нього двоє братів, і ті мали такі вади. Казали люди, що як тільки хлопці з'явилися на світ, батько їх, також різник і торговець худобою, свідомо робив синів каліками, щоб, як виростуть, не йшли до війська. І справді, під час першої імперіалістичної війни всі три хлопці не були мобілізовані і дякували своєму передбачливому батькові. Сестри їх мали ноги здорові, бо військо їм не загрожувало.

З появою Потерейка зразу між жінками ожили розмови, як би то спарувати з ним Маланку. Взялася за це Ковалиха. Сватання було, власне, її вільною професією.

Знайомство Ковалихи з форналем, ніби випадкове, відбулося в корчмі, яка тоді в селі правила за своєрідний клуб, ресторан та готель заразом. Потерейко, заохочений двома чарками горілки, погодився подивитися на дівку, і якщо сподобається, то й посватати.

— Ти, парубче,— говорила Ковалиха,— на лице не дивися, з лиця води не пити. Ти зверни увагу на комплекцію.— Ковалиха, колишня наймичка у панів, знала такі вчені слова і любила їх вживати, хоч і не завжди доречно.— У тебе теж лице не ангельське,— продовжувала вона,— але не в ньому сила. Жінку матимеш здорову — це грунт. А роботяща — такої пошукати. Та й половина хати її, городу клаптик. Не жити ж тобі вік у панських бараках і самому сорочку прати. То ще сяк-так, поки не старий, а що, коли зостарієшся?

Доводи Ковалихи були переконливі, здавалося, саме щастя лізе чоловікові в руки. Заохочений Потерейко погодився найближчої неділі відвідати Маланку.

Маланці дали знати про заходи Ковалихи та про призначений візит жениха. До неділі залишалося два дні, треба було влаштувати женихові належний прийом. Ще сонце не встало, як Малайка помастила хату, а перші промені, що прорвалися крізь вікно, уже милувалися червоними півниками й іншими візерунками на печі. Давно вони таких не бачилиг навіть на Великдень, хіба ще за життя матері Маланчиної.

Цілу суботу носила Маланка траву з лозини, щоб у неділю бути вільною. Тим більше, що на неділю був свій, окремий, намір. Треба було зранку наробити вареників, і не будь-яких, $ з самим сиром та з додатком кількох жовтків. Це не щодня і не кожної неділі робиться. Після цього треба було встигнути до містечка, що в двох кілометрах від села, і купити холодцю. У неділю продавали жінки холодець у великих череп'яних мисках. Маланка купила найбільшу і аж здивувала продавщицю, що здавна знала Маланку і її гаразди.

— Що у вас, Маланю, свято якесь? — спитала, усміхаючись масненько, продавщиця, подаючи Маланці миску холодцю.

Маланка не відповіла.

— Чи не заручини у вас? — блиснуло в голові зацікавленої жінки.

— Вони,— промовила не моргнувши Маланка і подалася чимдуж від продавщиці.

Додому; не йшла, а бігла, неначе її хто підганяв.

Батько Маланки, великий Федь, приніс з корчми кварту горілки і не в борг, а за готові гроші, які йому лишила дочка, чим щиро адииував корчмаря. Він навіть натякнув, чи не віддав би Федь і борг, коли гроші завелися, але той відповів, що не собі бере і не за свої, а борг віддасть, нема чого сумніватися.

— Ви ж мене знаєте?

Корчмар сказав, що знає, хоч по його міні це можна було розуміти двозначно. Проте Федь лиця корчма-ревого тоді не бачив.

За горілку Федь відробляв, бо грошей ніколи не мав. Він у корчмі дрова рубав, суботами воду носив, палив у печах, навіть торгував під наглядом господарів, які при цьому суботи святкували.

Прийом зробив на Потерейка величезне враження. На жаль, не Маланка. її він, власне, і не бачив, бо Ковалиха зразу залила йому пельку горілкою, і він тільки водив посоловілими очима по хаті, не розбираючи нічого. А коли вже віддав належне Маланчи-ному угощенню, сказав, що дуже йому сподобалися вареники, а головне — холодець, якого давно не їв.

— Та то таки господиня, якої пошукати! — заговорила в тон Ковалиха,— Оженишся і таке щодня зможеш мати,— запевняла, хоч сама слабо в це вірила.

Під час усього обіду Іван навіть не заговорив з Ма-ланею. Не викликав її в садок, як вона того прагнула, а під вечір його так розвезло, що не міг рушитися з місця. Маланка майже занесла його в свій ванькирчик і поклала на своє ліжко. Сіла над ним і замріялася про день, коли вона зможе нарешті лягти з ним як законна жінка. Вона була щаслива. До голови тиснулися слова і складались у пісню, і вона співала її мовчки, щоб не розбудити судженого, а вранці, коли жених пішов, дала волю голосу, що залунав на весь город:

Наїлася качка гречки, Напилася води. Ходив Іван до Малані Та й поза городи.

Це були, мабуть, найщасливіші її хвилини. Потерейка зустріла Ковалиха, коли йшов від Малайки, коло своїх воріт.

— То як? Сватати будеш? — спитала не вітаючись.

— Буду,— сказав Іван.

— Вважай, не підведи, дівка витратилася, не зроби з писка халяви.

— Не зроблю.

— Дивись! — пригрозила Ковалиха.— Зрадищ, більше тобі жінки не видати.

— Та чого, ні...

— Я займуся весіллям,— не дала женихові докінчити Ковалиха.— Буду за посаджену матір. Поможу Ма-ланці. Такого весілля в цілому селі не буде, як ми влаштуємо. Тільки ти тримайся! За весь вечір і не заговорив з дівкою, не повів у садок, як подобає.

— Бо я встидаюся,— і засміявся.

— Диви, який сором'язливий! Ти тому й досі не женився, що дівчат стидався?

— Може,— хихикав жених.

— Маланки можеш не стидатися.

— Вона така велика,— заговорив Іван.— Вона мене ще задушить...

Ковалиха глянула на жениха. Жартує чи справді боїться?

— Вона ще не розтратила своїх жіночих принад,— сказала.— Наче для тебе їх берегла. Ти це повинен цінити, чуєш?

— Чую,— промовив Іван, але про що думав — невідомо.

Потяглося його сіре форнальське життя. Удень возіння гною, сіна, оранка, а вночі нари в бараку для не-

рдружених і Мертвецький сон. Про весілля не говорив" £~ коли на нього натякали, питали про день шлюбу, відмахувався руками, наче його те й не стосувалося.

Інакше було в Маланки. Вона готувалася до цього великого для неї свята. Уже й дружок підібрала, купила в місті нову спідницю у великі червоні квіти на чорному— тлі, вийняла зі скрині, щоб провітрити, вишивану крамну сорочку, яка вже кілька років пролежала, чекаючи слушного часу. Добула з окремого сховку скрині синій оксамитовий корсет, цяцькований на бортиках блискітками. Дружкам сказала, що хоч би мала піти ііішки аж до Хоросткова, а позлітки у волосся таки дістане.

— Я не якась стара-стариця, я і багачкам носа втру. Щасливою була Маланка від першого дня оглядин

аж до визначеного дня шлюбу. Потерейко таки прислав сватів — старих форналів, що за вгощення погодилися На цю дружню послугу. Маланка подала рушники, і першої неділі піп оголосив у церкві першу оповідь. Проте другої оповіді мс довелось оголошувати. Одної

?оч1 ГІотерейко эиик Із села. Зник несподівано і тихо, ечей* у нього ніяких не було, так що пішов порожнем.

— Звідки прийшов, туди й пішов,—говорили вранці баби.— Злякався Маланки.

— Та там було чого боятися, — жартувала Горпина, дружина одного зі сватів.— Мій казав, що самому Страшно стало, коли його в'язали рушником.

— ІГака могла задушити, як кицька мишу. У того Потерейка пушка духу.

Баби шептались і заливалися сміхом. Така подія не часто буває.

Пішли по селу суди-пересуди, і, здавалося, тільки одної Малані, виновниці усієї цієї події', вони не торкалися. Почувши про втечу нареченого, сховала в скриню нову спідницю, вишивану сорочку і пішла, як щодня, вати траву в лозині. І тільки зрідка приходила їй На умку пісня, слова і мелодію якої вона сама створила:

Наїлася качка гречки, Напилася води. $одив Іван до Малані Та Й поза ґороди.

Чи справді ходив? По році вона вже не могла дати на це відповіді.